

Estudi i edició del teatre de Rossend Arús i Arderiu a càrrec de Magí Sunyer

Rebut 30-11-2020, Acceptat 15-12-2020

Teatre complet I. 1865-1873. Edició i estudi de Magí Sunyer. Tarragona: Publicacions de la Universitat Rovira i Virgili / Edicions de la Universitat de Barcelona / Biblioteca Pública Arús - Ajuntament de Barcelona, 2019, 698 p.

Teatre complet II. 1874-1877. Edició i estudi de Magí Sunyer. Tarragona: Publicacions de la Universitat Rovira i Virgili / Edicions de la Universitat de Barcelona / Biblioteca Pública Arús - Ajuntament de Barcelona, 2020, 850 p.

Teatre complet III. 1878-1882. Edició i estudi de Magí Sunyer. Tarragona: Publicacions de la Universitat Rovira i Virgili / Edicions de la Universitat de Barcelona / Biblioteca Pública Arús - Ajuntament de Barcelona, 2020, 882 p.

Teatre popular. Edició a cura de Magí Sunyer. Barcelona: Edicions de la Universitat de Barcelona / Publicacions de la Universitat Rovira i Virgili / Biblioteca Pública Arús - Ajuntament de Barcelona, 2020, 309 p.

Els tres primers volums que ressenyem formen part del projecte d'edició sistemàtica del teatre complet de Rossend Arús (1845-1891), al qual s'afegirà encara un quart volum. L'altra publicació, amb el títol *Teatre popular*, aplega les peces *Lladres de ciutat* (1865) i *Lo primer any republicà* (1873)

—que també figuren al primer volum del *Teatre complet*—, i *La filla del rei* (1883) —que figurarà al darrer—, i vol ser un tast representatiu, adreçat a un públic més general, del que contenen els gruixuts patracols que conformen l'obra dramàtica completa d'Arús. És un volum, doncs, pensat —a diferència dels altres, com veurem després— per ser utilitzat i llegit com a llibre imprès, i per aquest motiu presenta una edició manejable i acurada. Un volum, com hem dit, adreçat a un lector no especialitzat en la matèria, però que no és pròpiament una edició de divulgació. Més aviat fa pensar que els seus destinataris són els filòlegs i els estudiosos de la literatura que no s'ocupen específicament de les vicissituds literàries del XIX català. Conté un pròleg de Magí Sunyer (pp. 9-27), que presenta la figura de Rossend Arús i analitza les tres peces editades. El comentem més endavant, juntament amb l'estudi introductori del *Teatre complet*.

El *Teatre complet* és un projecte editorial que s'emmarca en un de més general, que és l'edició de l'obra completa de Rossend Arús, dirigida per l'historiador Pere Gabriel i promoguda per la Biblioteca Pública Arús de Barcelona. La publicació del corpus teatral de l'escriptor barceloní, realitzada a cura de Magí Sunyer, catedràtic de la Universitat Rovira i Virgili, constitueix la primera fase d'aquest gran projecte general. Hi participen, a més de la mateixa Biblioteca Pública Arús, les Publicacions de la Universitat Rovira i Virgili i les Edicions de la Universitat de Barcelona. En total, els quatre toms recolliran les 52 obres —algunes

editades en la seva època i d'altres no — que conformen aquest extens corpus dramàtic. El primer tom en recull 15, el segon 15, el tercer 13 i el quart —a punt de sortir— 9. En el primer s'allotja l'estudi introductori de Magí Sunyer —«El dramaturg Rossend Arús i Arderiu», pp. 7-62—, que analitza de manera general la dedicació teatral de l'escriptor vuitcentista i de manera particular les diferents obres que anem trobant, editades cronològicament, al llarg de tots els toms.

L'empresa d'editar tot el teatre de Rossend Arús és certament meritòria. Encara més: impressiona. Seran en total més de 3.000 pàgines. És una empresa que impressiona, certament, tot i que, d'altra banda, el resultat que l'empresa obté no hauria de ser excepcional: posar a l'abast dels historiadors de la literatura els textos que constitueixen la primera matèria per a la seva feina. De vegades es diu que el XIX literari català conté encara aspectes i facetes per descobrir, però és evident que serà complicat descobrir-los si els materials bàsics no són accessibles (o accessibles sense esforços ímprobos). De fet, encara hi ha molts textos —i textos importants— de la literatura catalana del XIX que no és fàcil poder llegir. Sense sortir de l'àmbit del teatre, per exemple, caldria preguntar-se: ¿per a quan està prevista una edició del teatre complet de Frederic Soler? Encara més: ¿per a quan (si descartem, per obsoletes, les *Obres completes* de la Selecta de 1975) una edició del teatre complet d'Àngel Guimerà? En aquesta línia, doncs, cal felicitar els promotors del projecte i l'editor per la immensa feina

feta. Una feina feta, a més, en les coordenades que segurament corresponen a les exigències i possibilitats d'avui: els volums són de lliure accés en línia (se'n pot descarregar el PDF al web de les Publicacions de la URV) i també, per al qui vulgui o ho necessiti, es poden adquirir impresos en paper (l'únic problema, llavors, és que, per les seves dimensions, resulten poc manejables).

En l'extens estudi introductori — que coincideix parcialment amb el del *Teatre popular*, tot i que no són ben bé el mateix— Magí Sunyer assaja una caracterització general de l'obra dramàtica de Rossend Arús. En primer lloc, lamenta que aquesta obra hagi suscitat tan poca atenció entre els estudiosos, un estat de coses que atribueix de manera general a l'escàs coneixement que tenim encara del teatre català del segle XIX, i en particular a diverses circumstàncies relacionades amb l'escriptor mateix: Arús només va publicar una dotzena de les més de 50 obres que va escriure, va morir quan entrava en escena la renovació modernista —i quan es va començar a establir un cànon que coincidia poc amb els trets generals de la seva obra dramàtica—, no va practicar cap dels gèneres que es consideraven «més propis» de la dramàtica catalana anterior a Guimerà, i ell mateix va divulgar una imatge poc seriosa de la seva activitat teatral, cosa que certament no va contribuir gaire a la valoració d'aquesta faceta de la seva dedicació literària.

A continuació, resseguint en part l'ordre cronològic i en part la distribució en subgèneres i temes, Sunyer fa una anàlisi detallada de la trajectò-

ria dramàtica d'Arús, des del primer sàinet, *El senyor Pere o Tot fugint... se casen*, que va escriure el 1865, fins a les últimes peces, de finals dels vuitanta. Sunyer destaca l'obra *Lladres de ciutat*, escrita el mateix 1865 i representada el 1869, com el primer drama realista en prosa de temàtica contemporània de la història de l'escena catalana, i reclama per a Arús el reconeixement corresponent. I ens ofereix un recorregut ben contextualitzat per les peces al·legòriques de la Societat del Born i de la Tertúlia Catalana, el teatre polític i les revistes d'actualitat del Sexenni Revolucionari, les sàtires del període de la Restauració, els drames realistes dels anys setanta, les «gatades» o disbarats de la segona meitat d'aquesta dècada, els sainets i vodevils, les comèdies de màgia, les versions de rondalles, etc. Tanca el recorregut amb unes quantes reflexions sobre l'univers dramàtic d'Arús i la seva caracterització ideològica.

Sunyer conclou l'anàlisi afirmant que la revaloració del teatre de Rossend Arús és necessària, perquè uns textos tan interessants i rics no poden continuar sent ignorats. (De fet, ja es mou alguna cosa en aquesta línia, perquè aquest mateix 2020 la Universitat Autònoma de Barcelona ha acollit la lectura de la tesi doctoral «El teatre de Rossend Arús i Arderiu», de Joan Rocamora Aguilera.) Els punts que Sunyer planteja com a més rellevants són els següents. En primer lloc, com ja hem assenyalat, la consideració de *Lladres de ciutat* com un drama excepcional en el context de l'època, per la triple qualitat de drama realista con-

temporani en prosa. En segon lloc, l'excepcionalitat de *Los pastorets*, pel seu paper històric en la recuperació de la llengua catalana per a aquestes representacions i per la seva qualitat literària i escènica. En tercer lloc, el valor del teatre polític d'Arús, abundant, variat i punyent, que considera, amb el de Josep Robrenyo, el més important del segle. En quart lloc, la qualitat i les possibilitats escèniques de les versions de rondalles: *La Ventafocs*, *La filla del rei* i *Les tres germanes*. I, en cinquè lloc, en relació amb l'avaluació dels gèneres considerats menors, la necessitat d'una nova mirada cap a les peces còmiques, des dels disbarats a les comèdies de màgia (sense descartar que algunes d'aquestes peces puguin tornar a proporcionar joc escènic).

La lectura dels textos dramàtics arusiens en general confirma les expectatives generades en l'estudi introductori de Sunyer, si bé en algun cas potser convindria fer alguna puntualització, bàsicament en la línia de distingir entre el que seria la lectura «d'estudiós» i el que seria la lectura «recreativa». Des de la perspectiva d'aquesta segona lectura s'imposa una certa atenuació de l'entusiasme lector. No sols perquè de vegades els textos d'Arús —per exemple, les revistes d'actualitat i les sàtires polítiques— presenten una connexió molt estricta amb els avatars històrics concrets, circumstància que fa que endevinem que se'ns escapen moltes al·lusions i moltes picades d'ullet a l'espectador (que en bona part és el que provocava les rialles del públic), sinó perquè altres vegades el progrés de l'acció escènica es

fa —potser és inevitable: Arús tampoc no és Guimerà— una mica avorrit. En contraposició, la lectura «d'estudis» hi trobarà certament detalls d'interès molt divers, no sols per a la història del teatre i de la literatura, sinó també, per exemple, per a la història social de la llengua, com ara la manera de parlar el castellà d'un pagès a *Lo pla de Palàcio*.

Per tancar aquesta ressenya valdria la pena fer notar que l'estudi de Sunyer també representa una contribució a un debat més general —no circumscrit, doncs, a la història del teatre— que sembla que no perd mai actualitat: el debat a l'entorn del concepte, límits i protagonistes de la Renaixença. Per a Sunyer, així, la figura de Rossend Arús encaixa de ple en aquest moviment, que, segons Sunyer mateix, té bàsicament un caràcter unitari. No hi ha, doncs, dues «Renaixences». Els seus mots són categòrics: «Sense vacil·lacions: uns amb més gravetat i altres amb més humor, la majoria —com Arús mateix— alternant registres, tots contribuïen en una o altra mesura a la revaloració de la llengua i de la literatura catalanes, això que, més enllà de colles i sectors, anomenem Renaixença» (p. 15).

Jordi GINEBRA
(Universitat Rovira i Virgili)
jordi.ginebra@urv.cat

Imma Farré i Vilalta

La revista Joventut: literatura, modernitat i eclecticisme

Tarragona: Publicacions
Universitat Rovira i Virgili
«Col·lecció Patrimoni Literari, 3»,
2019, 423 p.

Rebut 30-11-2020, Acceptat 15-12-2020

El llibre *La revista Joventut: literatura, modernitat i eclecticisme*, d'Imma Farré i Vilalta, publicat per Publicacions Universitat Rovira i Virgili a la Col·lecció Patrimoni Literari, és una part de la tesi doctoral que Imma Farré va defensar el 29 de gener de 2016 a la Universitat de Barcelona, sota la direcció de la professora Glòria Casals (Universitat de Barcelona). Després d'anys d'investigació sobre el setmanari *Joventut* i la seva Biblioteca, Imma Farré va presentar un estudi exhaustiu i rigorós sobre aquesta revista, que va ser puntal durant la segona etapa del Modernisme. En una tesi de més de 2.000 pàgines, al llarg de tretze capítols, Farré explica la història del grup de la revista, format, en un inici, per Lluís Via, Oriol Martí, Joaquim Pena, Salvador Vilaregut i Emili Tintorer, quan el gener de 1900 va aparèixer el primer número de *Joventut*, sota la direcció literària de Lluís Via, i artísticament, sota la direcció d'Alexandre de Riquer, amb el subtítol «Periòdic catalanista». Sortia cada dijous. Es va publicar fins al 1906. Explica com funcionava la revista i n'analitza la catalanitat i la modernitat ideològica. També